Kulleġġ MR SĠP SI SK ST SM SN

L-EŻAMI TA' NOFS IS-SENA
IL-MALTI
2015-2016

Is-Sena: It-Tielet Sena	**Rotta 1**	**ĦIN:** Sagħtejn
Isem:		**Klassi:**

Għall-istudent/a:

1. **Wieġeb il-mistoqsijiet kollha kif mitlub/a.**
2. **L-ortografija, il-punteġġjatura, is-sintassi, l-ideat u l-preżentazzjoni tajbin jgħinuk tikseb riżultati aħjar.**

Għall-għalliema:

Taqsima	**1A**	**1B**	**1Ċ**	**1D**	**1E**	**2A**	**2B**	**2Ċ**	**Total**
Marka	**10**	**5**	**10**	**5**	**20**	**10**	**10**	**10**	**80**
Marka tal-istudent									

Il-MARKI			
	It-Taħdit	**10**	
	Is-Smigħ	**10**	
	Il-Qari u l-Kitba	**80**	
	IT-TOTAL	**100**	

Kummenti:

____

____

____

____

IS-SILTA TAL-FEHIM MILL-QARI

Aqra sewwa din is-silta u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha.

In-Nisa taċ-Ċipko

Il-kelma *ċipko* tfisser "teħel" bil-lingwa Indjana. (par. 1)

Żmien ilu, fl-Indja bdew jinqatgħu ammonti kbar ta' siġar. Minħabba f'hekk, il-foresti naqsu. Il-ħamrija tal-inħawi fejn inqatgħu s-siġar tkaxkret max-xita. Ma kienx baqa' ħamrija fejn jikber il-ħaxix u mietu l-annimali għax ma kienx hemm fejn jirgħu. (par. 2)

Irħula sħaħ tbattlu. In-nies bdew iħallu l-għoljiet li sfaw bla rziezet u mxew lejn il-pjanuri, sabiex ifittxu xogħol. Imma x-xogħol kien skars u dawn il-bdiewa ftaqru mil-lum għal għada. Minkejja dan, il-qtugħ tas-siġar kompla. Partijiet kbar mill-foresti tal-Indja bdew jitqassmu b'irkant lill-kuntratturi. (par. 3)

Fl-irħula bdew jiffurmaw l-ewwel għaqdiet li pprotestaw kontra l-qtugħ tas-siġar. Peress li nqatgħu s-siġar, ix-xmajjar spiċċaw bla lqugħ. Fl-1970 faret xmara u qerdet diversi villaġġi. Minn dak iż-żmien, dawn l-inħawi ma waqfux jesperjenzaw valangi tat-tajn u xmajjar ifuru. (par. 4)

Sentejn wara, xi kuntratturi waslu fit-Tramuntana tal-Indja għax kienu ħadu kuntratt ta' 300 siġra. In-nies tal-inħawi riedu jwaqqfu l-qtugħ ta' aktar siġar, imma bla vjolenza. B'hekk ir-raħħala, speċjalment in-nisa, daru ma' kull siġra qishom qed ***jgħannquha***. Weħlu magħha. Damu hemm sakemm il-kuntratturi qatgħu qalbhom. (par. 5)

Minn hawn twaqqaf il-Moviment Ċipko, li fil-biċċa l-kbira kien magħmul minn nisa li, bi protesta favur l-ambjent, żammew diversi kuntratturi milli jaqtgħu s-siġar, billi jgħannqu s-siġar, idawru jdejhom u jeħlu magħhom. (par. 6)

L-EWWEL TAQSIMA: IL-LINGWA	(50 marka)

1A. Il-Fehim it-Test

___ / 10

Il-kelma ċipko *tfisser "teħel" bil-lingwa Indjana. (par. 1)*

Żmien ilu, fl-Indja bdew jinqatgħu ammonti kbar ta' siġar. Minħabba f'hekk, il-foresti naqsu. Il-ħamrija tal-inħawi fejn inqatgħu s-siġar tkaxkret max-xita. Ma kienx baqa' ħamrija fejn jikber il-ħaxix u mietu l-annimali għax ma kienx hemm fejn jirgħu. (par. 2)

1. F'liema pajjiż seħħet din il-ġrajja? (marka)

____

Irħula sħaħ tbattlu. In-nies bdew iħallu l-għoljiet li sfaw bla rziezet u mxew lejn il-pjanuri, sabiex ifittxu xogħol. Imma x-xogħol kien skars u dawn il-bdiewa ftaqru mil-lum għal għada. Minkejja dan, il-qtugħ tas-siġar kompla. Partijiet kbar mill-foresti tal-Indja bdew jitqassmu b'irkant lill-kuntratturi. (par. 3)

2. Minħabba l-qtugħ ta' ħafna siġar l-irħula ________________________________ (marka)

3. Il-Gvern tal-Indja waqqaf il-qtugħ tas-siġar? ☐ Iva ☐ Le (marka)

Fl-irħula bdew jiffurmaw l-ewwel għaqdiet li pprotestaw kontra l-qtugħ tas-siġar. Peress li nqatgħu s-siġar, ix-xmajjar spiċċaw bla lqugħ. Fl-1970 faret xmara u qerdet diversi villaġġi. Minn dak iż-żmien, dawn l-inħawi ma waqfux jesperjenzaw valangi tat-tajn u xmajjar ifuru. (par. 4)

4. X'għaqdiet bdew jiffurmaw fl-irħula? ________________________________ (marka)

5. Għalfejn faret ix-xmara? (2 marki)

____

____

Sentejn wara, xi kuntratturi waslu fit-Tramuntana tal-Indja għax kienu ħadu kuntratt ta' 300 siġra. In-nies tal-inħawi riedu jwaqqfu l-qtugħ ta' aktar siġar, imma bla vjolenza. B'hekk ir-raħħala, speċjalment in-nisa, daru ma' kull siġra qishom qed jgħannquha. Weħlu magħha. Damu hemm sakemm il-kuntratturi qatgħu qalbhom. (par. 5)

6. Xi ftehim kellhom il-kuntratturi? (2 marki)

____

____

7. Ir-raħħala użaw il-vjolenza? ☐ Iva ☐ Le (marka)

Minn hawn twaqqaf il-Moviment Ċipko, li fil-biċċa l-kbira kien magħmul minn nisa li, bi protesta favur l-ambjent, żammew diversi kuntratturi milli jaqtgħu s-siġar, billi jgħannqu s-siġar, idawru jdejhom u jeħlu magħhom. (par. 6)

8. X'kien il-moviment Ċipko? (marka)

____

1B. Għarfien il-Lingwa

5

1. Minn paragrafu 3 sib kelma li tfisser "saru foqra" ______________________ (marka)
2. Sib frażi li tfisser "malajr" (par. 3) ________________________________ (marka)
3. Sib il-plural ta' "naħa" (par. 4) _____________________________________ (marka)
4. Minn paragrafu 4, agħti kelma oħra minflok "irħula" ___________________ (marka)
5. Għal min qed jirreferi l-pronom mehmuż "ha" f'**jgħannqu<u>ha</u>** (par. 5) _____________ (marka)

1Ċ. Il-Grammatika

10

Il-Ħajja Moderna

Ħafna jemmnu li l-ħajja saret moderna wisq. Iżda bil-kelma *moderna*, x'jinftiehem? Hemm min jistqarr li ħafna nies qegħdin jitilfu l-fidi fir-reliġjon, b'mod speċjali ż-żgħażagħ. Oħrajn jisħqu li t-teknoloġija qiegħda tbiddel il-mod kif il-bniedem iħares lejn il-ħajja, filwaqt li oħrajn jemmnu li l-flus saru l-iktar ħaġa importanti għall-bniedem. B'hekk, bosta huma ċerti li l-bniedem tal-lum hu wisq mitluf f'dawn l-ħmerijiet. Ħmerijiet li fl-aħħar mill-aħħar mhux se jwassluh biex ikollu ħajja aħjar jew isbaħ milli għandu.

Aqta' linja taħt il-Forma tal-verb. Imxi fuq l-eżempju:

KELMA	AGĦŻEL	
eż. *ħabbat minn ħabat*	Il-5 Forma	**<u>It-2 Forma</u>**
1. jitilfu *minn tilef*	L-1 Forma	It-3 Forma
2. iwasslu *minn wasal*	L-1 Forma	It-2 Forma
3. tbiddel *minn bidel*	It-2 Forma	Il-5 Forma
4. jinftiehem *minn fehem*	Is-7 Forma	L-10 Forma
5. jisħqu *minn saħaq*	L-1 Forma	L-10 Forma
6. jistqarr *minn qarr*	L-10 Forma	Id-9 Forma

Agħżel it-tajba:

KELMA	AGĦŻEL	
eż. *ġibed fit-2 Forma*	***<u>ġebbed</u>***	*ġġebbed*
7. qiegħed *fis-6 Forma*	tqiegħed	qegħdin
8. isbaħ *fid-9 Forma*	sbejjaħ	sbieħ
9. fehem *fit-8 Forma*	ftehem	ftiehem
10. miet *fit-2 Forma*	mewwet	mejtin

1D. Il-Kitba Funzjonali

___
5

<u>Agħżel waħda minn kitba ta' **Riklam JEW Avviż** u ikteb 40-50 kelma</u>

a) L-iskola se tkun miftuħa għall-pubbliku. L-istudenti se jorganizzaw il-ġurnata kif jixtiequ huma. Ikteb **AVVIŻ** biex tħajjar in-nies jiġu jipparteċipaw ħalli l-flus li jinġabru jingħataw lid-Dar tal-Providenza.

- **TITLU** li jispikka
- Agħżel il-ġurnata
- X'se jagħmlu l-istudenti:
    i. Logħob, ikel, wirja tal-annimali
    ii. Bejgħ ta' frott tal-istagun u prodotti li għamlu l-istudenti

JEW

b) L-iskola se torganizza ħarġa għal Għawdex. Ikteb **AVVIŻ** biex tħeġġeġ lill-istudenti jiġu. Agħżel il-ġurnata, il-prezz u l-postijiet li ser iżuru.

- Ikteb **TITLU** li jispikka.
- Agħżel il-ġurnata.
- Il-prezzijiet għax-xarabank u l-ikel.
- Il-postijiet li ser taraw.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

___ / 20

1E. Il-Komponiment Ġenerali

Agħżel **wieħed** mit-titli li jogħġbok l-aktar u ikteb madwar **150-180 kelma** fuqu. Tista' tuża l-għajnuniet ta' taħt kull titlu biex tfassal il-komponiment tiegħek.

1.	**Il-festa tar-raħal tagħna.** (*Fejn tgħix? X'festa tiċċelebraw? Kif jiċċelebra r-raħal? Kif tiċċelebra l-familja tiegħek?*
2.	**X'taħseb dwar l-iskejjel sekondarji għall-bniet u subien flimkien?** (*Xi smajt s'issa? X'tifkiriet għandek mill-esperjenza li kellek il-Primarja? X'tissuġġerixxi?*)
3.	**Meta ħarabli l-kelb.** (*Fejn kont meta ħarab? Kemm kien ilu għandek il-kelb? X'razza kien? Kif spiċċat l-istorja?*)

IT-TIENI TAQSIMA : IL-LETTERATURA	(30 marka)

2A. Referenza għall-Kuntest (Poeżija – *Nadriet 3*)

___
10

Aqra l-poeżija ... u wieġeb il-mistoqsijiet kollha.

Kont fuq xifer ta' blata; f'riġlejja
Waħda f'waħda l-mewġ tasal u tmur.
Kien il-baħar jitbewwes max-xtajta
Hieni u ħiemed maġenbha mixħut?

Ġera ħsiebi lejn hena tfuliti,
Iż-żmien ħelu tal-ħajja bla ħsieb,
Meta kollox hu safi mill-ħtija,
Meta kollox ma' qalbna jinġieb.

1. Din il-poeżija kitbha Dun K___________ P ___________. (2 marki)

2. Il-poeta jinsab fuq ____ (2 marki)

3. Il-poeta jiftakar fi t_____________, żmien ħelu li fih ma kellux ħafna ________________.
(2 marki)

4. "il-baħar **jitbewwes**" hija eżempju ta' (personifikazzjoni, metafora, similitudni) (marka)

5. L-istrofi ta' din il-poeżija huma k______________. (marka)

6. Din il-poeżija għandha rima (mbewsa, mqabbża, magħluqa) (marka)

7. L-aħħar żewġ versi jibdew bil-kelma 'Meta'. Din il-figura letterarja tissejjaħ (anafora, terzina)
(marka)

2B. Il-Poeżiji minn *Nadriet 3*

___ 10

1. (a) Min kiteb il-poeżija 'Il-Bejjiegħ tal-Gazzetti"? (Ġorġ Borg, Achille Mizzi, Dun Karm) (marka)

   (b) Fejn kien ibigħ il-gazzetti? (Fuq il-monti, Fuq Kastilja, Fil-palazz tal-President) (marka)

   (ċ) Liema persuna tfisser kollox għalih? (nanntu, martu, ommu) (marka)

   (d) X'tip ta' karattru kellu l-bejjiegħ? ____

   ____(2 marki)

   (e) X'taf tgħid dwar omm il-bejjiegħ? ____

   ____(2marki)

2. Imla l-vojt:

   Fil-poeżija "Matul is-Snin tal-Ħajja" , Ġużè ______________ jgħid ______________________

   ____ (3 marki)

2Ċ. In-Novelli minn *Stejjer Għal Qabel Jidlam* ta' Oliver Friggieri

___ 10

A. Eżerċizzju dwar *Sitt Xhur Mhuma Xejn.*

Imla l-vojt bil-kliem li hemm isfel (hemm tnejn żejda):

Waħda mill-akbar firdiet li jħossu l-ġenituri hi meta d-dar tiżvojta għax uliedhom __________. Dan jinħass speċjalment jekk il-familja tkun kbira. Xhur qabel iżżewweġ, wieħed żagħżugħ iddejjaq ħafna jisma' 'l ommu tissuġġerilu jmexxi t-tieġ tiegħu b'sitt xhur 'il quddiem. Qaltlu li sitt xhur ma huma xejn, imma li għaliha kienu jfissru dinja. Semmietlu kif la jitlaq mid-dar, aktarx li kien se __________ d-dar li trabba fiha. Il-kamra tiegħu kienet se tibqa' vojta għax la hi u lanqas __________ ma kellhom użu għaliha. Li ma qaltlux kien li hi kienet __________ serjament u li xtaqet tgawdih sal-aħħar, anke minħabba l-fatt li hu kien iż-żgħir u l-aħħar wieħed li kien fadal jitlaq mid-dar. Dan il-kliem ma kien jogħoġbu xejn liż-żagħżugħ. Hu kien iserrħilha rasha li ladarba jiżżewweġ xorta kien jibqa' jiġi __________. Fakkarha li l-preparamenti għaż-żwieġ kienu ħaġa serja ħafna, speċjalment għall-għarusa. Meta darba rrabja magħha, dawn l-argumenti ma baqgħetx iġġibhom għalkemm __________. Hu baqa'

għaddej bil-pjanijiet tiegħu u ż-żwieġ sar meta kien miftiehem. Dakinhar, iż-żagħżugħ ħass li kellu bżonn __________. Innota li ommu bdiet tipprova tidher f'kull __________ tal-okkażjoni li kien qiegħed jittieħed. Bix-xorb li kellu f'rasu sab kuraġġ jgħidilha ma tibqax iġġib ruħha hekk u hi __________. Għaxar xhur wara, l-omm __________. It-tabib infurmah li kienet taf li ma kellhiex tgħix fit-tul. Iż-żagħżugħ fehem x'kienet l-intenzjoni ta' ommu li jmexxi d-data tat-tieġ tiegħu, imma issa kien tard wisq. Għaliha kull minuta mal-għażiż binha kienet prezzjuża. Kulma riedet kien li tgawdi 'l binha qabel titilfu meta tiġi tiġborha l-mewt.

ritratt	marida	daħket	mietet	jabbanduna	stampa
bkiet	jiżżewġu	obdietu	missieru	jixrob	jżurha

Agħżel: *Sold għall-Ħamiem, Sinjur* **JEW** *It-Tifel tal-Baħar*

B. ***Sold Għall-Ħamiem, Sinjur!*** **(5 marki)**

Agħżel bejn Veru u Falz

		Veru	Falz
1	L-akbar ħabiba ta' Vestru kienet ħamiema jisimha Fefa.		
2	Vestru kien jiġbor il-flus għall-ħamiem tal-Belt.		
3	Miegħu kien iżomm kelb jismu Fefu.		
4	Meta xjaħ, Vestru kellu jmur f'dar tax-xjuħ.		
5	Fefu kien milqugħ tajjeb fid-dar tax-xjuħ flimkien ma' sidu.		
6	Waħda soru ħalliet lill-kelb u l-ħamiema jidħlu fid-dar tax-xjuħ xħin iridu.		
7	Għal ċertu żmien, Fefu u Vestru ma bdewx jiltaqgħu.		
8	Dan ġara għax Fefu marad u ma setax joħroġ.		
9	Vestru qatta' perjodu marid u wara xi żmien miet.		
10	Is-soru ħalliet lil Fefu jfittex lil Vestru għalxejn u bkiet.		

JEW

Ċ. ***It-Tifel tal-Baħar*** **(5 marki)**

Uża l-ħjiel li għandek fil-ġenb biex timla l-vojt. Taħt għandek grada bit-tweġibiet, imma hemm ħamsa żejda.

	Sentenza	**Ħjiel**
1	(a)____________ jaf kemm hi iebsa l-ħajja ta' min iġib l-għajxien tiegħu mill-(b) ___________ .	(a) isem it-tifel tal-baħar; (b) l-ambjent li jaħdem fih.
2	Ix-(a) __________ hi l-agħar żmien għax il-baħar ikun perikoluż u l-bard ikun eqlel	(a) l-istaġun ta-kesħa.
3	Hu jgħix f'dar(a) __________ flimkien ma' (b) _________ u oħtu.	(a) mhix sinjura; (b) dik li wellditu.
4	Jaqla' xi ħaġa tal-flus bix-xogħol mal-barklori, speċjalment ma' (a) ____________ .	(a) isem wieħed barklor.
5	Darba dam ħafna biex qala' xi ħaġa tal-(a) __________ .	(a) il-ħlas tax-xogħol.
6	Ommu ħarġet (a) _________ f'nofs ta' lejl u f'xita qalila.	(a) tara ssibux.
7	Oħtu baqgħet id-(a)_________ weħidha, tibki.	(a) fejn joqogħdu.
8	Meta ltaqgħu bkew bil-(a)__________ .	(a) l-oppost ta' dwejjaq.

fqira	Salvu	tfittxu	baħar	ħarifa
tisirqu	Bertu	dar	palazz	Ġannikol
ommu	ferħ	xitwa	flus	nanntu

TMIEM IL-KARTA